

A MAGYAR VALLÁSTUDOMÁNYI TÁRSASÁG TÖRTÉNETÉHEZ

Elnöki beszámoló

(1997–2017)

HOPPÁL MIHÁLY

Nem kis feladat két évtized után beszámolni arról, hogy mi is történt 1997 és 2017 között, vagyis azokban az években, melyek során betöltöttem a Magyar Vallástudományi Társaság elnöki pozícióját. A magam részéről mindig arra törekedtem, hogy ha egyszer bekövetkezik az a nap, amikor leköszönök és átadom a stafétabotot egy fiatalabb kollégának, akkor elmondhassam, hogy valamit azért sikerült elvégezni e két évtized alatt. Éppen ezért engedjék meg, hogy azokról a kiadványokról szóljak elsősorban, amelyeknek megjelenése talán folytatódni fog a jövőben is, és amelyekre büszkén gondolok vissza.

Mivel a Társaság választmányi tagja voltam korábbi elnökök idejében is, ezért jól emlékszem azokra az időkre, amikor küzdöttünk a létért, már csak azért is, mert a vallástudomány, mint tudomány nem igen állt se az érdeklődés, se pedig a hivatalos támogatottság középpontjában. Ennek természetesen ideológiai oka volt, amit annak idején megértettünk. Megértette ezt Kákosy László, a neves egyiptológus, majd utána Boglár Lajos, a külföldön is jól ismert etnológus, Dél-Amerika-kutató. Elnökségük alatt sikerült a Társaságot konszolidálni, sőt hírnevük segítségével az Akadémia anyagi támogatását is elnyerni, hogy a valutában befizetendő tagsági díjat a nemzetközi társaság számára átutalhassuk. Társaságunk ugyanis a XX. század elejétől tagja volt a Nemzetközi Vallástudományi Társaságnak, melynek kongresszusain rendre részt vettek a legnevesebb magyar tudósok is, akik annak idején létrehozták a vallási tudományokkal foglalkozók hazai szervezetét. Szerepe volt Társaságunk megmentésében Bodrogi Tibornak is, aki az MTA Néprajzi Kutató Intézetének igazgatójaként mindig támogatta munkánkat, és személyesen közbenjárt, hogy a minimális tagdíjat valutában az Akadémia Központi Hivatala átutalja Társaságunk nevében.

Amikor 1997-ben választás útján az elnöki pozícióba kerültem, az egyik első és legfontosabb feladat az volt, hogy megteremtsük azokat a pénzügyi feltételeket, amelyeknek a segítségével bizonyos fokú önállóságot tudnánk biztosítani a Társaság számára. Ezért rendezni próbáltuk a tagság helyzetét és elindítottuk azt a folyamatot, hogy évente rendszeresen tagdíjat szedünk aktív tagjainktól. Viszont rövid úton kiderült, hogy Magyarországon nincs annyi valláskutató, hogy az így

befolyt összegből a Társaság létezni tudjon. Emlékeim szerint eleinte az Akadémia központi költségvetése támogatta a Társaság munkáját, többek között például azzal, hogy biztosította a külföldi kongresszusokon való részvételt. Ez abban az időben nem okozott olyan nagy nehézséget, mert létezett az Akadémián belül a külföldi utakat intéző főosztály, amelyik az egyezményes kutatói utak keretein belül könnyűszerrel tudott segítséget nyújtani.

Rátérve a Társaság közvetlen működésére elnökségem évei alatt, rendszeresen megtartottuk a közgyűléseket, ahol mindig határozatokat hoztunk arról, hogy miként lehetne hatékonyabbá tenni a munkát. Mivel tagságunk létszáma és az elkötelezett tagok száma az évek folyamán alig emelkedett, csak arra gondolhattam, hogy rendszeres hazai szimpóziumok, illetve nemzetközi konferenciák segítségével produkáljunk eredményeket.

Így aztán sikerült az Európai Vallástudományi Társaság (European Association for the Study of Religions – EASR) tizedik konferenciáját Budapestre hozni. 2011. szeptember 18-22. között került sor erre a konferenciára, melynek keretében többszáz európai valláskutató érkezett fővárosunkba. A konferencia fő szervezői mai főtítkárunk, prof. Kovács Ábrahám, dr. Szilágyi Zsolt és Hoppál Bulcsú voltak. A konferencia részletes programját és az előadások összefoglalóit egy külön kötetben jelentettük meg: *New Movements in Religion: Theories and Trends* (Budapest, 2011). A felolvasott dolgozatok igen magas szellemi színvonalat képviseltek, ezt a résztvevők elismerték, és külön szóltak a vendéglátás magyaros voltáról. A plenáris előadások külön megjelentek egy külföldi kiadónál Kovács Ábrahám szerkesztésében.

A szokásos évi közgyűlésekhez megpróbáltunk több alkalommal tematikus konferenciákat is szervezni, melyek anyagát néha sikerült később megjelentetni is. Természetesen ez nem minden alkalommal sikerült, már csak azért sem, mert a Társaságnak nem volt erre anyagi kerete. Éppen ezért összefogtunk nagyobb intézményekkel, mint például a Károli Gáspár Református Egyetemmel.

Önálló kezdeményezés volt, hogy 1998-ban elindítottam a *Vallástudományi Tanulmányok* című füzetsorozatot, amelyben 2010-ig tíz szám jelent meg, mégpedig a következők:

1. Hoppál Mihály: Mítosz és társadalom, 1998
2. Voigt Vilmos: Ipolyi Arnold élete, 1999
3. Hoppál Mihály: Tanulmányok Diószegi Vilmosról, 2003
4. Voigt Vilmos: A magyar ősvalláskutatás kérdései, 2003
5. Veikko Anttonen: Kognitív fordulat a néprajzi valláskutatásban. Módszertani újítások, 2004
6. Fodor István: A magyarok ősi vallásáról, 2004
- 7–8. Hoppál Kál Bulcsú (szerk.): Előadások a vallásról, 2007

9. James L. Cox: Szellemek közösségirányítása. A samanizmus egy afrikai formája, 2009
10. Szilágyi Zsolt: A mongol főlámák rövid története, 2010

Ez a sorozat sajnos az utóbbi években megrekedt, viszont a korábbi bő évtizedben igen jó és ritka eredményekkel gazdagította a magyar vallástudományi kutatást. Így például 2003-ban Voigt Vilmos publikált egy igen alapos összefoglalást a magyar ősvalláskutatás problematikájáról. Ehhez kapcsolódott Fodor István írása: *A magyarok ősi vallásáról*, amelyben több tucat illusztráció is segíti a tájékozódást, és amely a legújabb régészeti kutatások eredményeit összegezte.

Amikor vezető valláselméleti szakemberek jártak Magyarországon, akkor őket meghívtuk az MTA Néprajzi Intézetébe, illetve a Magyar Vallástudományi Társaság ülésére, melyet az Intézet könyvtárában tartottunk, hogy számoljanak be a legújabb elméleti elgondolásokról. Így Veikko Anttonen a kognitív vallástudományban bekövetkezett teoretikus újdonságokról, fordulatról beszélt 2004-ben. James L. Cox pedig a samanizmus egyik afrikai formájáról tartott beszámolót a saját terepmunkája alapján 2009-ben. Marjorie Balzer pedig Szibériában a jakutok körében végzett kutatásairól számolt be egy alkalommal. A két korábban említett dolgozat megjelent a *Vallástudományi Tanulmányok* 5. és 9. füzeteként, Szilágyi Zsolt viszont a mongol főlámák történetéről értekezett 2010-ben. Ez volt az utolsó füzet, ami megjelent, és most csak előkészületben van egy tanulmány a tibeti bön vallás egyik kis könyvéről.

Rátérve a *Vallástudományi Könyvtár* megjelenésére, elnöki periódusom egyik legfontosabb eredményének éppen azt tekintem, hogy sikerült megalapítani egy monográfia-sorozatot, amelynek 2009-től 2014-ig tizenkét kötete jelent meg. Különösen fontosnak tekinthetjük a magyar vallástudomány történetéről szóló tanulmányokat, valamint a jeles szerzőktől válogatott szemelvényeket, amelyek az 1860-as évektől kezdve 1945-ig tartó időszak legfontosabb, ma már elérhetetlen dolgozataiból adnak részleteket, két kötetben, melyeket Sarnyai Csaba Máté és Máté-Tóth András szerkesztett és 2013-ban jelentek meg. Az egyik éves konferencia anyaga *Áldozat és ima* címmel jelent meg 2011-ben, egy másik pedig *Spirituális közvetítő* címmel. Jelentős eredménynek tekinthetjük a magyar vallástudományi kutatások történetében Kovács Ábrahám monográfiáját a debreceni új ortodoxia vitájáról a liberális teológiával (2010), valamint a buddhizmusról szóló összefoglalót Szilágyi Zsolt és Hidas Gergely szerkesztésében (2013). Külön érdekessége ennek a sorozatnak, hogy Aquinói Szent Tamás munkáiról és gondolatairól két kötet is beszámolt, különösen az utóbbi, amelyik a mágiával foglalkozott, aratott sikert – Voigt Vilmos 2014-ben adta közre a nagy katolikus filozófusról írt tanulmányait. 2014-ben e sorok írója *Mítosz és emlékezet* címmel összegyűjtötte olyan

tanulmányait, amelyek a mítoszokról, illetve a mitológiáról szólnak, amelyekben az elméleti megközelítés mellett konkrét elemzések is találhatóak, így például az Attila temetéséhez kapcsolódó keleti párhuzamokról, valamint a Toldi mitológiai háttéréről, azon kívül pedig Ipolyi Arnold *Magyar Mythologia* értékeléséről, valamint a magyar ősvalláskutatás új útjairól, vagyis az újabb eredményekről. A sorozat legújabb kötete éppen most van megjelenés alatt, s remélhetőleg a jövőben is folytatódik a *Vallástudományi Könyvtár* köteteinek publikációja.

Évek óta tervezzük, hogy egy angol nyelvű könyvsorozatot is közrebocsájtunk, éppen azért, hogy a nemzetközi érdeklődést kielégítsük, és amelyben számot adhatunk a hazai kutatások eredményeiről.

Beszámolóm végén szeretném bejelenteni, hogy mintegy két évtized múltán ezennel az elnöki megbízatást visszaadom a Magyar Vallástudományi Társaság közgyűlésének kezébe. Kérem, válasszanak új elnököt, és ahogy értesültem, az egyik alelnök is lemondott, tehát az ő helyébe is megfelelő embert kell találnunk. Azon kívül legutóbbi találkozásom alkalmával pénztárosunk is jelezte, hogy más irányú elfoglaltságai miatt szintén meg kíván válni Társaságunkban elfoglalt pozíciójától. Időközben Intézetünk is, ahová a Társaság be volt jelentve, új helyre költözött, így ezeket a változásokat át kell vezetni a hivatalos iratokba, vagyis mindenképpen egy külön közgyűlésen lenne értelme ezeket megtárgyalni.

FÜGGELÉK

VALLÁSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR

Sorozatszerkesztő

Kovács Ábrahám és Hoppál Mihály

A sorozat szerkesztőbizottsága

Bartha Elek, Máté-Tóth András,

Mezei Balázs, Peres Imre és Voigt Vilmos

* * *

- I. *Tanulmányok a magyar vallástudomány történetéről*
Szerkesztette: Hoppál Mihály – Kovács Ábrahám (2009)
- II. *Aquinói Tamás és a tomizmus ma / Thomas Aquinos and Thomism Today*
Szerkesztette / Edited by: Hoppál Kál Bulcsú (2010)
- III. *Vallás: Háború vagy béke?*
Szerkesztette: Banyár Magdolna (2011)
- IV. Kovács Ábrahám: *Hitvédelem és egyháziasság*
A debreceni új ortodoxia vitája a liberális teológiával (2010)
- V. *Áldozat és ima*
Szerkesztette: Hoppál Kál Bulcsú – Szilágyi Zsolt – Vassányi Miklós (2011)
- VI. *Buddhizmus*
Szerkesztette: Szilágyi Zsolt – Hidas Gergely (2013)
- VII. Nagypál Szabolcs: *Párbeszédtekercs – A vallásközi találkozások módszertana*
(2013)
- VIII. *Szemelvények a magyar vallástudomány történetéből I. Jeles szerzők 1860 – 1920.*
Szerkesztette: Sarnyai Csaba Máté – Máté-Tóth András (2013)
- IX. *Szemelvények a magyar vallástudomány történetéből II. Jeles szerzők 1921–1945.*
Szerkesztette: Sarnyai Csaba Máté – Máté-Tóth András (2013)
- X. Máté-Tóth András: *Vallási kommunikáció és vallási diskurzus* (2013)
- XI. Voigt Vilmos: *Aquinói szent Tamás és a mágia* (2014)
- XII. Hoppál Mihály: *Mítosz és emlékezet* (2014)

HÍREK
